

SPECULO. LA IMPORTÀNCIA DELS LLIBRES MESTRES DELS MASOS. EL CAS DEL MAS PINS (ARGENTONA)

En aquesta comunicació, donarem a conèixer un dels millors exemples que es conserven al Maresme d'un *Speculo* o llibre mestre: el del mas Pins. Com deia Bonet i Garí en referir-se a la masia de can Pins, «podríem assenyalar-la com a una de les importants del Maresme per les seves característiques especials, i per haver pogut recollir un historial complet des de l'any 1131, gràcies a posseir tota la documentació, col·leccionada, catalogada i estudiada en un preciós volum relligat en pell, de bon paper; tot ell, clos amb tanques de metall, i amb pàgines escollides i elements ornamentals del segle XVIII. Aquest extraordinari llibre cal conèixer-lo, com un llibre complet i únic, que tenim el deure de salvaguardar per la seva categoria en tot el que es pugui conèixer de la masia catalana».¹ «El llibre mestre és la peça clau dels arxius patrimonials. És un recull d'actes, sovint regestats, dels principals documents relacionats amb els drets patrimonials, resultat d'una intervenció arxivística global a nivell del fons. Els primers arxivers que tracten els fons patrimonials acostumen a ser lletrats o bé eclesiàstics amb una relació directa amb la família o el patrimoni».² Aquestes consideracions, extretes d'un estudi sobre els arxius patrimonials, s'adiuen exactament amb el titulat «Speculo de la Heretat y bens de la Pubilla Maria Theresa Pins. En Argentona, fet lo any 1714».³

En primer lloc, però, donarem a conèixer unes breus notes històriques del mas Pins, a Argentona, per poder tenir un coneixement que ens permeti situar la importància del llibre mestre.⁴

NOTES HISTÒRIQUES DEL MAS PINS

«Es dita casa de Pins (solar antich de pagesos) situada en la Parrochia de Argentona, entre dos montanyas a la part de tremuntana, en una vall deliciosa que se anomena lo veynat de Pins».⁵ Aquesta és la bonica descripció feta el 1714 a l'*Speculo*, tot i que, actualment, no és tan idíl·lica. El mas Pins és una imponent casa senyorial situada en l'entrada de la carretera de Parpers, a tocar de l'actual C-60, vigilant la vall de Riudemeia. La masia primitiva, que va perdurar fins al 1892, era del tipus basilical, amb el cos central d'un pis més alt que la resta, tal i com s'observa en la fotografia que es reproduïx.⁶ El portal rodó era d'onze dovelles, amb un escut central, i per la tipologia i les seves finestres podem pensar que datava d'inicis del segle XVII. En la part posterior hi havia el celler, amb dos

majestuosos xipresos al davant de la porta. Gràcies a un inventari del segle XVIII, coneixem les estances que hi havia a la masia:⁷ cuina, pastador, rebost, estudi, entrada, cort de bous, cort dels *tossinos* i celler; en el pis, hi havia la sala i set habitacions; finalment, al segon pis, hi havia el graner.

L'actual casa, de nova construcció, és de tipus senyorial, i fou encarregada el 1892 per Josep Matheu i Julià al mestre d'obres argentoní Julià Lladó i Roselló.⁸ L'obra es féu en un temps que, fins i tot, avui, ens semblaria impossible, ja que s'inicià el 2 de maig de 1892 i va concloure el 23 d'octubre del mateix any, i queda clar que s'enderrocà totalment la masia antiga quan ens parla del «derribo de la antigua casa». Pel què sembla, l'arquitecte de la casa degué ser Emili Cabañes i Rabassa, atès que era el primer arquitecte que dictaminaria en cas de divergència, i, si aquest no pogués, seria en Josep Puig i Cadafalch. Era una obra en què el propietari no mirava en despeses, i en una de les clàusules obliga a què «todos los materiales que el contratista emplee en la obra deberán ser de primera calidad y de lo mejor que se conozca en la comarca». Té quatre còssos, els tres de migdia perpendiculars a la façana, amb dues plantes, i una torre de planta quadrada, en l'extrem sud-est, de tres pisos. Encara està dividida en la part dels senyors i la dels masovers, que entren per una porta situada a tramuntana i que ocupen una petita part de la mansió. Al seu darrere, enganxat, resta l'única part antiga que s'ha mantingut; un edifici de dues plantes destinat a celler, amb quatre còssos més, que encara conserva tot l'utilatge.

L'època medieval

El primer cop que documentem el topònim Pins és el 1012; «in ipsa Maritima, in termini sancti Iuliani, vel in villa Pins».⁹ En època medieval, can Pins tenia com a senyor jurisdiccional el monestir de Sant Marçal del Montseny. Aquesta dependència, sembla que prové de la consagració de l'esmentat monestir el 1066, on s'anomenen les seves terres (alous) al Maresme, al lloc anomenat Argentona: «Deinde omne alodium apud Maritima in loco vocato Argentona (vel Argemena)».¹⁰ Els Pins, tradicionalment, havien estat els «batlles de sac» del monestir, o sigui, que cobraven tots els rèdits en nom d'aquest monestir. El 1360, el prior del monestir feia precari o nou establiment, a Berenguer de Pins del mas Pins, de disset peces de terra i la «batllia de sac».¹¹ A més, els Pins tenien terres sota domini del monestir de Sant Pol de Mar i del castell de Sant Vicenç de Burriac. El 1364, el prior del monestir vengué tots els drets sobre els masos i les terres que tenien a Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, a Pere Desbosch, senyor del castell de Burriac, pel preu de 33.000 sous. Els pagesos demanaren el dret a comprar l'enfranquiment i, després d'una sentència, el 1365 aconseguiren la seva «llibertat» pagant, en conjunt, 38.000 sous, una quantitat elevadíssima i que demostra la importància que tenien aquests masos, i el mas Pins en particular, a Argentona.

La masia existia, com a mínim, des d'inicis del segle XII. Això ens ho certifica el primer document que es conserva a l'arxiu familiar, datat el 1163, que és un document d'esponsalici signat per Guillem de Pins a la seva muller Maria.¹² Guillem

declara posseir el mas de Pins, el qual havia estat dels seus pares, sota domini del monestir de Sant Marçal del Montseny, i el dóna a la seva muller per raó de matrimoni, amb la condició que, quan ella mori, passi als seus descendents.

Del segle XII, no en tenim més dades. A mitjan segle XIII el mas era de Guillem Joan Pins, casat amb Saura. Guillem féu heretament del mas al seu fill Bernat quan aquest es casà, tal i com es confirma en la donació dels drets que tenia la seva mare Saura, ja vídua, el 1260.¹³ Bernat Pins estava casat amb Elisenda, i el seu hereu fou Berenguer Pins, casat amb Martina. Una filla de Bernat, Guillerma, casà el 1272 amb Berenguer Ametller, pagès d'Argentona, que aportà dos-cents quaranta sous de dot. Bernat fou reafirmat com a «batlle de sac» del monestir el 1288, igual que els seus predecessors.¹⁴

Ja al segle XIV Berenguer, que tingué almenys quatre fills, instituí hereu el seu fill Francesc el 1321. Francesc havia casat el 1303 amb Berenguera March, d'Argentona, que aportà una dot de 1.000 sous. Van tenir, almenys, tres filles: Marquesa casà el 1338 amb Berenguer Dols, de Sant Esteve del Coll, amb una dot de 1.450 sous; Pasquala casà el 1339 amb Pere Esteve, d'Argentona, amb una dot de 1.200 sous; i Margarida, que casà el 1362 amb Guillem Garau, d'Argentona, amb una dot de 1.000 sous. Aquestes quantitats provenen de la importància del mas Pins. Francesc testà el 1346 a favor del seu fill Guillem, casat amb Saurina.

Guillem rebria el 1345 l'establiment, per part de Berenguer de Sant Vicenç, d'un camp al Cros, a tocar de la riera d'Argentona. El 1348, en plena Pesta Negra, testaria i faria hereu el seu fill Berenguer Pins, el qual casà amb Alamanda Fonollet, de Dosrius.¹⁵ Berenguer devia casar pels volts de 1350, ja que el 1357 havia rebut sencera la dot de la seva muller.¹⁶ Una altra filla seva casaria amb Antoni Febrer, del mas veí dels Pins.

El 1417 trobem com a hereu del mas Pins Antoni Pins, probablement fill de Berenguer, tot i que no hi ha constància documental. Ja ben entrat el segle XV (1444) Joan Pins era l'amo del mas Pins, i sembla que era fill d'Antoni. No testaria fins al 1483,¹⁷ nomenant hereu el seu fill Francesc.

L'època moderna

Francesc Pins havia casat amb Elionor. El seu fill Pere havia casat el 1533 amb la pubilla de can Llentiscar de Clarà, i el 1512 una altra filla seva, Eulària, amb Nicolau Ferrer de la Torre, d'Argentona, aportant cinquanta lliures de dot, i una altra amb Bartomeu Agell, de Cabrera, que n'aportaria cinquanta-cinc.¹⁸ Nomenà hereu el seu fill primogènit Marc Pins, el 1533.¹⁹ Marc Pins, que casà primer amb Joana i, posteriorment, el 1542, amb Bartomeua Cucurella de Vilamajor, i que aportà noranta lliures de dot, va instituir hereu el seu primogènit Baltasar, en el testament fet el 1574.²⁰ Baltasar morí sense fills el 1577, i el substituï com a hereu el seu germà Jaume, casat amb Caterina. Jaume testava el 1588 i feia hereu el seu fill Joan Pins.²¹ La seva vídua, Caterina, casaria amb Cebrià Viver, pagès, també d'Argentona.

Fou en època de Joan Pins que incorporaren al patrimoni el mas Gener de Pins, actualment desaparegut. Concretament, el 1589, essent propietària d'aquest mas Antònia Gener, casada amb Salvador Gomita, Pau Pins, com a tutor de Joan Pins, demanà al batlle d'Argentona que, com que no podia pagar als Gener els crèdits que li devien, si podia prendre en possessió el mas Gener, al qual accediren. Pau Pins pagà tots els deutes del mas i comprà la seva senyoria, per la qual cosa es gastà 1.600 lliures.

Joan Pins casaria el 1604 amb Joana Cabanyes d'Argentona. Sens dubte, era la unió entre dues de les principals cases d'Argentona, juntament amb els Batlle (Calopa). Testà poc després, el 1606, i feia hereu el fill que, presumptament, la seva muller portava al ventre, i sinó nomenava el seu oncle Pau Pins i, sinó, el seu altre oncle Salvador.²² Inicialment, el va succeir Pau, però en morir aquest sense fills, cap al 1618, fou aleshores Salvador, fill de Marc Pins, el nou hereu del mas. Salvador havia casat el 1602 amb Francesca, filla de Miquel Grau, pagès de Llavaneres, amb qui tingué dos fills: Bartomeu, que el premorí, i Elisabet. Posteriorment, ja vidu, Salvador casaria el 1621 amb Maria Bruguera de Canyamars, vídua del pagès d'Argentona Pau Cirés.

Elisabet seria la nova hereva del mas i casaria el 1621 amb Bartomeu Cirés, pagès d'Argentona. Mort Bartomeu Cirés, Elisabet tornaria a casar amb Antic Quintana, també d'Argentona. Del primer matrimoni, tingué sis fills, i tres del segon. El primogènit, Joan Pins i Cirés, casava el 1661 amb Susanna Oliver i Palomeres, de Sant Genís de Palafolls, i en els capítols matrimonials la seva mare Elisabet li feia donació del mas Pins, fet que confirmaria Elisabet en el seu testament del 1668.²³ Joan Pins moriria el 1684, havent testat el 1679, i nomenaria hereu el seu fill Joan Pins.²⁴ Josep Pins i Quintana, un dels germanastres de Joan, faria carrera eclesiàstica. Seria rector de Dosrius, beneficiat de Santa Maria del Pi de Barcelona i, des del 1679, rector de Teià, on moriria el 1723.

El 1678 Joan Pins obtindria llicència per fer la sepultura de la família davant l'altar major de l'església de Sant Julià d'Argentona, una sepultura que, fins aleshores, estava situada en el cementiri, a l'exterior de l'església. Ja quan va testar el 1679, diu que «elegesch la sepultura al meu cos Deu volent fahedora en la sepultura o vas o carnar que per mi y los meus de nou tinch construhida devant las gradas del presbiteri de dita iglesia de San Julia de Argentona, ahont he fet traslladar los ossos dels qº mos pares y antepassats». Encara es conserva en l'església, al mig de la nau central, la làpida granítica esculpida amb l'escut de la casa de Pins i la inscripció de 1678, «sepultura de Joan Pins de Pins, pagès, i dels seus».

Joan Pins casaria el 1686 amb Catarina Dardenyà i Cabanyes, filla del mercader barceloní Llorenç Dardenyà, morint però, aquesta, el 1690, sense fills. Joan Pins tornaria a casar, el 1691, amb Maria Misser i Morera, de Sant Vicenç de Montalt, que moriria promptament, el 1697, amb una filla que no viuria més enllà de la infantesa. Joan Pins casà per tercer cop, el 1699, amb Francisca Major i Rovira, d'Argentona, vídua d'Anton Vallmajor, de Dosrius. Joan testava el 1700, i nomenava

hereva la seva filla Maria Theresa Pins i Major, que en aquell moment tenia dos dies.²⁵ També deixà vint lliures per «*dorar* lo retaula del Roser de dita iglesia de San Julia de Argenton».

Els vincles matrimonials dels Pins eren importants a la comarca, com ho mostren els matrimonis de les germanes de Joan Pins. Maria, el 1676, amb Josep Vinyals, pagès d'Argenton; Peronella, el 1681, amb el doctor en medicina de Mataró Joan Vendrell, i vídua d'aquest el 1690, casat amb Anton Francesc Morera, Ciutadà Honrat de Barcelona, domiciliat a Llavaneres; una altra, amb Llorenç Caramany, adroguer de Mataró; i una amb Jaume Daviu i Rovira, pagès d'Argenton.

Maria Teresa Pins, a l'edat d'onze anys, contractà matrimoni amb Salvador Vinyals de la Font i Castells, i aportà al matrimoni el mas Pins. Com a condició, l'esmentat Salvador i els fills propis «hajan de pendrer lo nom y armas de Pins». El casament es celebrà el 1712 a Barcelona, quan Maria Teresa tenia només dotze anys.²⁶ Maria Teresa, que no tingué fills, moria el 1775, havent testat el 1768, i nomenava hereva la seva neboda Isabel Vidal i Comas, que estava casada amb Josep Matheu i Esmandia, comerciant de la ciutat de Mataró i fill del regidor perpetu de Mataró Josep Matheu i Corbera.²⁷ Isabel era filla de Ramon Vidal i Orriols i d'Antònia Comas i Major, que havien casat el 1735, que, alhora, era filla de Josep Comas, doctor en medicina d'Argenton, i de Francisca Major i Rovira, que havien casat quan aquesta darrera va quedar vídua de Joan Pins. Per tant, Antònia Comas i Major era germanastra de Maria Teresa Pins. El darrer propietari de can Pins, Antoni Matheu i Novials, era descendent directe de l'esmentat Josep Matheu i Esmandia.

EL LLIBRE MESTRE DEL MAS PINS, *SPECULO*

El llibre mestre o *Speculo* del mas Pins fou elaborat pel doctor Josep Mas, eclesiàstic, amic de la família, que es refugià en el mas amb motiu de la caiguda de Barcelona del 1714. Conté tots els actes, en pergami i paper, existents en el mas en aquells temps, classificats segons els cànons del moment, o sigui, agrupats en vint-i-una desenes, també anomenats plecs, que són conjunts de deu documents.²⁸ Els pergamins es guardaven enrotllats, i en el lloc s'annotava el número de desena i de pergami.

«La documentació característica dels fons patrimonials la constitueixen, en primer lloc, les actes del patrimoni, és a dir, tots aquells documents protocol·litzats destinats a legitimar el patrimoni (establiments, compres, capbreus...) i la seva transmissió (testaments, capítols matrimonials...). És a dir, aquella documentació que obliga tercers, i que és la que sol extractar-se en els anomenats llibres mestres o d'arxivació típics dels segles XVIII-XIX, autèntics instruments de descripció del fons. Aquests documents, que podem considerar essencials en un fons patrimonial, constitueixen el seu nucli fonamental i expliquen la raó de ser d'aquests arxius».²⁹

El llibre, escrit sobre paper, comença amb un dibuix en color de l'escut de la casa, on hi ha tres pins, el central, de majors dimensions.³⁰ Seguidament, hi ha unes dècimes³¹ «dedicadas a la Sra Maria Theresa Pins per lo licenciado Joseph Garau y Damians» i una magnífica justificació del per què el senyor Josep Mas ha escrit l'*Speculo*, que s'ha transcrit íntegre en l'apèndix. A continuació, comença l'índex, que, a més d'una ordenació clàssica per cognoms dels que intervenen en els actes, també té una ordenació per temàtica.³²

Presentem les diferents temàtiques contingudes a l'índex, per poder tenir una visió de conjunt, tal i com es troben escrites:

- Apochas de Dots
- Capítols y casaments
- Censals
- Censos
- Confessions
- Concordias y ajustes
- Causas
- Donacions y heretaments
- Desposoris
- Debitoris
- Fundacions de Missas y Aniversaris
- Precharis
- Sentencias y Provisions
- Testaments
- Terras del Mas Pins y altres designadas en lo pnt Speculo
- Vendas

El següent que trobem al llibre és un excel·lent dibuix on es veu un pagès davant d'un pi, i que sosté, amb la mà dreta, espigues de blat i, amb la mà esquerra, raïm.³³ El dibuix simbolitza el cereal i el vi, els productes bàsics del mas Pins i, per extensió de bona part del territori, juntament amb el pi, que dóna cognom a la família. A continuació, comença l'arbre genealògic de la família Pins, que s'inicia pel primer de qui es té coneixement, Guillem de Pins (segle XII) i fins a divuit generacions, en què trobem Maria Theresa Pins, pubilla. «La archivación de los títulos de una familia para el conocimiento de los bienes y derechos de ellos debe precisamente arreglarse al árbol genealógico de ella, que en un golpe de vista demuestra las uniones y su procedencia».³⁴ Els arbres genealògics estan profusament dibuixats, amb moltes branques d'arbre i ocells de decoració.³⁵

«Seria de poch profit haver planta del Arbre y Genealogia de la Successió y descendencia de la casa den Pins del veynat de Pins, en la Parrochia de St Julia de Argentona, Bisbat de Barcelona, si nos provava ab actes y scripturas que ab claredat manifestassen esser la veritat ab lo modo y forma que en dit arbre esta pintat. Per lo tant sen fara evidencia provantse dita successio de grau en grau ab la forma següent».

D'aquesta manera, s'inicia la darrera part, que és el regest de tots els documents, la més voluminosa, ja que ocupa un total de cent vint-i-nou folis, a dues cares, cada un. Es titula *Explicacio del Arbre y Successio de casa Pins*, i està dividit en sis temes, en què el doctor Mas va decidir dividir tota la documentació. Aquests sis temes, seguint l'ordre en què apareixen en l'*Speculo*, són els següents:

- Actes dels Hereus (trenta-dos documents. 1162-1711)
- Títols del mas Pins (vuit documents. 1172-1364)
- Tractat del camp del Cros (vuit documents. 1345-1635)
- Títols de les terra situades al lloc dit Pareras (tres documents. 1299-1587)
- Tractat del mas Gener (trenta-sis documents. 1263-1614)
- Tractat de contractes personals i altres coses particulars del mas Pins (vuitanta-tres documents. 1252-1707)

Cada document apareix perfectament classificat, seguint l'ordre de desenes i de document. El regest és força complet, i especifica les dades bàsiques de cada acte i el notari que el va cloure.³⁶

Després de repassar els hereus un per un, durant divuit generacions, el doctor Mas justifica la resta de temes:

«Després de haver provat lo Arbre de la genealogia successio y descendencia de la casa den Pins de Argenton ab lo modo que atras resta explicat; Passaré a la Individuacio dels bens que tingueren los amos de dita Heretat y que vuy posseheixen ab los actes que firmaren, axí dels que ara se troban en dita casa, com dels que per la recopilació de algunas notas sen ha pogut adquirir noticias, comensant per lo mas Pins ab sa gleba de terra y las mes antigas de aquell, y despres las que foren ajustadas a ell, y los actes personals que feren seguint sas diadas segons la graduacio de las personas, ab la claredat y brevedat possible y següent».

Enric Subiñà i Coll

APÈNDIX

Glosa inicial

«Tan obligat com David als fills de Berzelai, me trobo jo lo Dr. Joseph Mas al Rnt. Dr. Joseph Pins, prevere y Rector de Tayà, mi amo y señor, pues al temps de aquest horroros siti que en los anys de 1713 y 1714 acaba de patir la ciutat de Barcelona, havent abandonat en ella ma casa y hazienda y retirat es sa rectoria la major part del temps, me ha donat tot amparo y subministrat assistencias y favors ab tanta liberalitat que no sabia explicar la cortedat de ma pluma.

Sols tinch la diferencia ab David que ell tingué poder y riquesas pera satisfacer los beneficis rebuts y a mi me faltan medis per correspondrer a tants favors.

Y discordant ab que en lo Interim poria demostrar algun affecte de mos agraphiments, comprenent que li serà plausible dexarli alguna memoria de mas inutilitats, porque es cosa natural desitjar saber los homens la antiquitat de son llinatge, unusquique repetit antiqua gentis sua, Sylveyra to. 1 quest. 26 n. 94. Y sabuda gloriarse de aquella com ho digué Isaias: Numquid non vestra hoc est que gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua, genesis cap. 23 n.27. Y com la casa y solar dels Pares y predecessors de dit Sr. Dr. Pins sia de antiquissima familia, la qual sempre ha tingut gran estimació, que antiqua sunt maxime venerantur, Sylveyra to. 1 quest. 3 n. 7. y en ella se acostuma trobar la major prudentia. Job in antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia, Genesis cap. 12 n. 12. Per ço he resolt regoneixer tots los papers y scripturas de sa casa y recopilar los actes y noticias que he pogut trobar, ab las quals he format lo arbre de la Genealogia y he posat ab la claredat possible los titols de la hizienda, provant aquells ab instruments autentichs, nam aliud est dicere, et aliud est probare, ab la forma contenguda en lo pnt Speculo.

Y si las Genealogias dels homens voliam averiguar des del primer principi, hauriam de comensar a nostre Pare Adam que fou lo primer creat per la omnipotencia Divina: faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, Genesis cap. 1 del qual devallam tots los que vestim lo sach desta carn humana crexent de ell y multiplicantse lo mon: crescite et multiplicamini et replete terram, Genesis dicto cap. 1. Pero com aso es impossible, bastara per lo consuelo de la familia de Pins provar la successió de sa casa del temps de la restauració dels Moros, porque en aquell miserable estat que estos dominaren Cathaluña, encara que los Cathalans visqueren entre ells publicament baix la fe catholica; Ab tot quant imploraren lo auxili de Carlo Magno pera sacudirse lo Iugo dels Barbaros en los principis de la octava centuria, durà tants anys entre ells la Guerra, y la mantingueren y triunfaren los cathalans ab tanta gloria, que olvidats de sas hiziendas dexaren desertas sas casas y se perderen las scripturas cuydant sols de acabar ab la morisma, com ho expressa Carrillo en los anales del mundo,³⁷ la proclamacio catholica, Carbonell, Pujades,³⁸ las Constitucions de Cathaluña y demes historiadors de aquella hera, y de dit temps a esta part en totas las centurias ha patit aquesta provincia grandissimas guerras, moltas vegadas contagis y altres tribulacions que han aborrat las noticias de las familias antigas, per la qual raho, nos troba lo origen de moltas de aquellas.

Es dita casa de Pins (solar antich de pagesos) situada en la Parrochia de Argentona, entre dos montanyas a la part de tremuntana, en una vall deliciosa que se anomena lo veynat de Pins, tenint esta nominació de aquesta part de mes de set cents anys, de manera que totas las casas y terras situadas en aquella frau diuen esser situadas al veynat de Pins, devallant aquest nom de la casa den Pins, que demonstra per dita raho ser la primera ques fabricà en aquells paratges, y que lo mateix nom tenia lo primer amo que la construí, pero qui era, com se deya, ni a quin temps se feu, noy ha papers ni noticias queu expliquen, mes sera cosa estimable per los fills de dita casa saber ab claredat que desde aquellas edats que regnava en França lo Rey Lluís lo Jove fins vuy, la reservada Nostre señor per recta linea de pares a fills nats y procreats en dita casa, com se prova en lo acte de nº 1 fet lo any 26 del Regnat

de dit Rey, que essent coronat lo any 1131 com ho expressa lo P. Jaume Gualtier, historiador frances, ajustant a dit any los 26 quen comptavem de son regnat quan se feu dit acte, fou lo any del señor 1157,³⁹ ab lo qual consta que dit mas Pins y sas terras en temps ales hores ja mes antich era dels pares de Guillem Pins en dit acte nomenat y dels nos següents se justifica la recta successio fins lo corrent any 1714.

A tot temps ha tingut estimació la prossapia de antich llinatges y la descendencia de claras familias, de que tenim bon testimoni en christo Señor nostre, que havent resolt prendre carn humana pera redimirnos, elegi encarnarse en lo Real llinatge de David, que era lo mes antich, pur y noble que tenia aquella hera, y volent fer manifestació de sa genealogia disposà que la escrigues lo sagrat Evangelista St. Matheu In libro generationis Jesuchristi cap. 1. Y encara que ab tan sagrada Intelligencia podia escriurerla del principi de nostre Pare Adam; empero se accontentà comensarla en lo Patriarca Abraham y se gloria christo de tan lustres predecessors com ho refereix Silveyra to. 1 quest. 2 n°. 6 ibi: a Divo Matheo scribitur generatio temporalis christi que erat exvirgine, quia de illa tanquam de preciosissimo stemmate christus Dominus gloriabatur.

Y axi acontentes dit Sr. Dr. Pins y los de sa familia de las bonas noticias qels dono de la antiquitat de sa casa y dels bens, terras y petinencias de aquella ab los titols per las quals las posseheixen y estigan gustosos de la sort que Deu los ha donat rendintli moltas gracias de tan singular benefici.

En lo corrent any de 1714 se troba señora y pcessora del mas Pins y sas terras per recta linea la señora Maria Theresa Pins, pubilla de dita casa; la qual axi per las rahons sobreditas, com per las prendas naturals que adornan sa persona, meresque agermanarse ab subjecte de igual esfera, contractant son matrimoni ab voluntat de sa mare de dit Sr. Dr. Pins y demes tudors y parents en lo any 1712 y dotze que comptavem de sa edat ab lo señor Salvador Vinyals, pages dit de la Font de la mateixa parrochia de Argentona (que sempre es bo vestir del paño de la terra), branca descendent per medi de son avi de la casa antiga den Vinyals de Clarà, tambe de Argentona, pactant en los capitols que dit Salvador Vinyals y sos fills y descendents, sens mixtura alguna per la conservacio de tant vella familia, ab prohibicio de succehir a la hazienda qui faria lo contrari, com apar en dits capitols expressats en lo pnt. Speculo n° 32, esperant de sa bona lley que complira tot lo pomes en ells, y que Nostre señor ha beneit tan sant matrimoni, del qual nasque la dilatada successio que tots desitjam usque in infinitum ab molts augments de gracia spirituals y avansos temporals per mes gloria de Deu y consuelo dels pobres amen.

Dr. Joseph Mas

Tractat del Mas Janer ab sas terras unidas al mas Pins⁴⁰

Lo mas Janer ab sas terras estava situat en lo veynat de Pins, parrochia de Argentona, junt a la heretat den Pins a la part de tremuntana envers lo camí de Cardedeu y per aquesta raho y per haverhi en Argentona altre familia de Janers, en los actes antichs se acostumava anomenar Janer de Pins, fins que los amos de la cas den Pins compraren dit mas Janer ab totas sas terras que digueren contenia 200 jornals, y aquellas uniren a dit mas Pins conforme vuy encara hi es incorporat com per avall se justificara en los n° y axi mateix compraren la senyoria directa de aquell com se explicara a n° 115. Y ara la casa de dit Mas es dirruida y sas terras estan contiguas a la gleva de dit Mas Pins.

Y peraque ab los aous y demes cosas nos confonga ab la antiga propietat del mas Pins, com y tambe per tenir dit mas Janer algunas terras separadas de la gleva, que tot vingue compres ab dita compra; Y peraque ab mes claredat se puga instruir y saber quinas son propias ab antiquo del mas Pins y quinas foren de pertinencias del mas Janer y de las demes cosas dependents de aquell; He resolt ferne assi tractat a part comensant a prendre lo llum dels actes mes vells y los demes per son ordre, dels que se han pogut recopilar fahents per dit mas Janer ab la forma següent.

NOTES

- 1.- LLUÍS BONET I GARÍ, *Les masies del Maresme*, Centre Excursionista de Catalunya (Barcelona 1983), 436.
- 2.- PERE GIFRE; JOSEP MATAS; SANTI SOLER, *Els arxius patrimonials*, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona 2002), 68.
- 3.- Veure foto 3.
- 4.- ENRIC SUBIÑÀ I COLL, «Breus apunts històrics del mas Pins», *Fonts*, núm. 25, Centre d'Estudis Argentonins (Argentona 2005).
- 5.- Veure Apèndix, glosa inicial.
- 6.- Veure foto 1.
- 7.- Arxiu particular Can Pins d'Argentona (=APCPA), inventari de Teresa Pins i Major, 15 de desembre de 1776.
- 8.- APCPA, 27 d'abril de 1892.
- 9.- «Al Maresme, en el terme de Sant Julià, a la vil·la de Pins». CORAL CUADRADA, *El Maresme medieval: Hàbitat, economia i societat, segles X-XIV*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1988), 87.
- 10.- «A continuació tot l'alou al Maresme al lloc anomenat Argentona (o bé Argemena)». FRANCESC CARRERAS I CANDI, *Argentona històrica*, Impremta La Renaixença (Barcelona 1891).
- 11.- APCPA, *Speculum*, foli 40 (14 de setembre de 1360).
- 12.- APCPA, pergami des. 1-1 (18 de gener de 1163).
- 13.- APCPA, pergami des. 1-2 (21 d'octubre de 1260).
- 14.- APCPA, pergami des. 6-55 (22 de juliol de 1288).
- 15.- ENRIC SUBIÑÀ I COLL, «La successió testada a Argentona al segle XIV», *XIX Sessió d'Estudis Mataronins*, Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró 2003).
- 16.- APCPA, pergami des. 1-10 (22 de juliol de 1357).
- 17.- APCPA, pergami des. 2-11 (19 de març de 1483).
- 18.- APCPA, pergami des. 16-151 (7 de juliol de 1533), pergami 15-149 (15 d'agost de 1512) i pergami 16-154 (8 de juliol de 1543).
- 19.- APCPA, pergami des. 2-12 (11 de novembre de 1533).
- 20.- APCPA, pergami des. 2-13 (15 de febrer de 1574).
- 21.- APCPA, pergami des. 2-15 (9 d'agost de 1588).
- 22.- APCPA, pergami des. 2-17 (6 de març de 1606).

- 23.- APCPA, des. 3-21 (24 de maig de 1661) i des. 3-22 (28 de gener de 1668).
- 24.- APCPA, des. 3-24 (5 de març de 1679).
- 25.- APCPA, des. 3-28 (14 de gener de 1700).
- 26.- APCPA, des. 4-32 (29 de juny de 1711).
- 27.- APCPA, 27 de novembre de 1768.
- 28.- «Els pergamins normalment es guardaven enrotllats, quedant el text del document a la part interna del rotlle i agrupats en unitats constituïdes per deu, dotze, vint... pergamins, que rebien el nom de plecs. Dins del plec, cada pergami tenia el seu número corresponent, el qual, junt amb el número de plec, formava la signatura arxivística del document: plec 3, núm. 6, correspondria al pergami assenyalat amb aquest número 6 del plec 3r. Aquesta signatura s'annotava en lloc visible del dors del pergami i, alhora que identificava el document, en donava la seva localització física». GÍFRE, MATAS, SOLER, *Els arxius*, 16.
- 29.- GÍFRE, MATAS, SOLER, *Els arxius*, 16.
- 30.- Veure foto 4.
- 31.- Composició poètica de deu versos, generalment octosíl·labs o heptasíl·labs.
- 32.- Veure foto 12. Índex de sentències i provisions.
- 33.- Veure foto 5.
- 34.- Nota d'un arxiver d'un patrimoni gironí de meitat del segle XIX. GÍFRE, MATAS, SOLER, *Els arxius*, 65.
- 35.- Veure fotos de 6 a 11.
- 36.- Veure foto 13.
- 37.- Segurament es refereix a Martín Carrillo i la seva obra *Annales cronologicas del mundo*, editada a Osca el 1622.
- 38.- Deu referir-se a Jeroni Pujades i la seva obra *Cronica universal del Principat de Cathalunya*, editada a Barcelona el 1609.
- 39.- Lluís VII el Jove fou coronat hereu el 1131, però no fou nomenat rei fins al 25 de desembre de 1137, després de la mort del seu pare Lluís VI el Gras, fet que vol dir que el document és del 1163.
- 40.- Transcrit de l'*Speculo*, foli 65r.

Foto 1. Imatge de l'antiga masia de can Pins (1892).

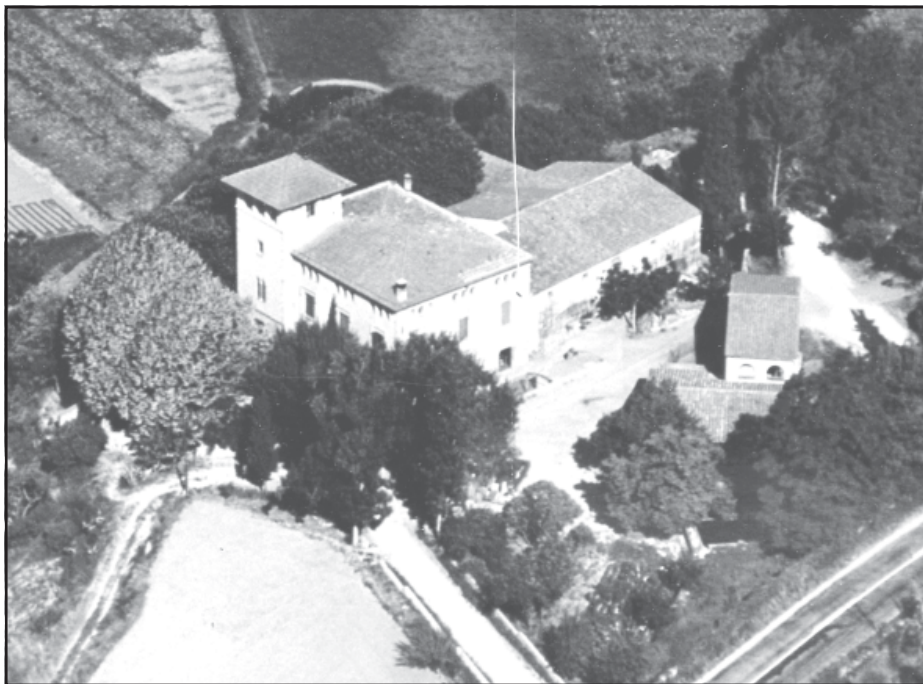

Foto 2. Imatge aèria de can Pins abans de la construcció del túnel de Parpers.

Foto 3. Portada de l'*Speculo*.

Foto 5. Dibuix d'un pagès, amb el blat i el raïm.

Foto 4. Escut familiar dels Pins.

Foto 6. Primeres tres generacions de l'arbre (segles XII-XIII).

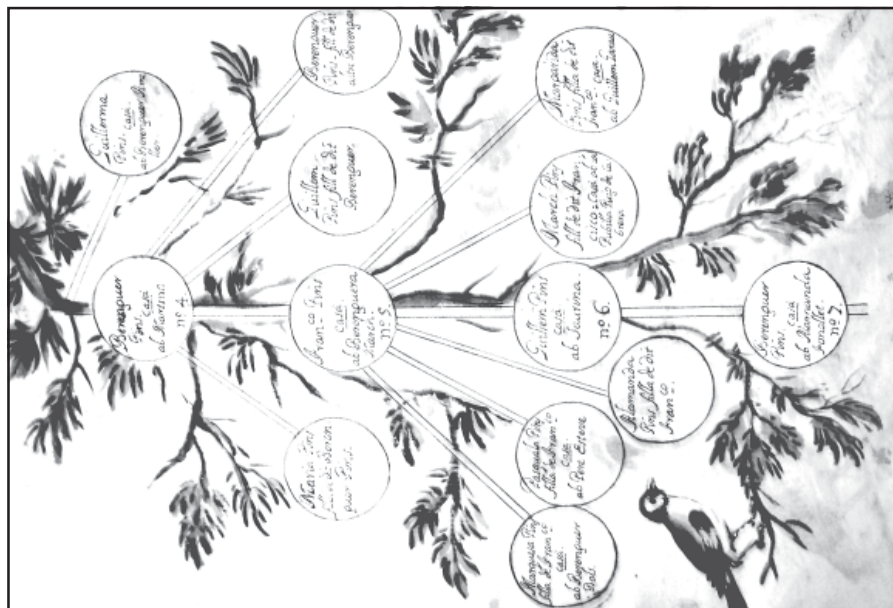
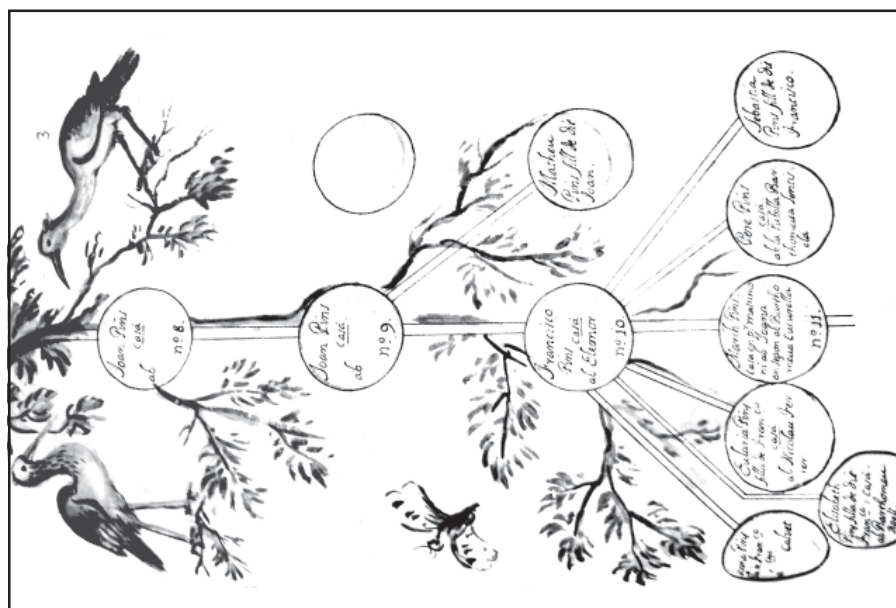
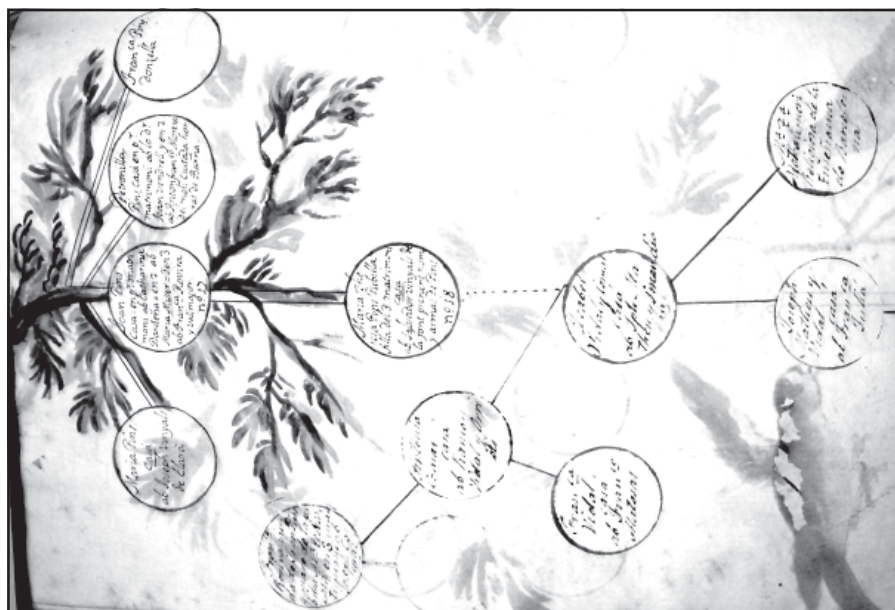
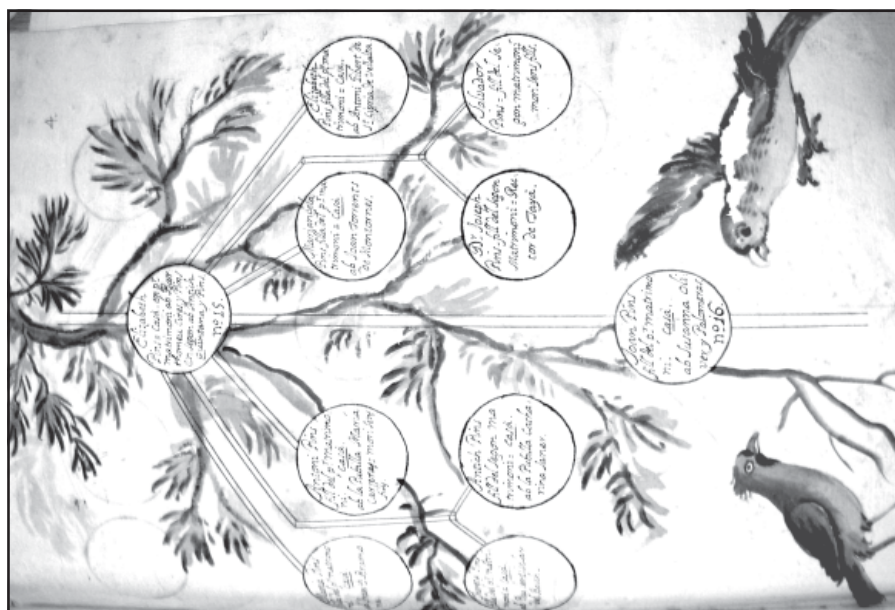

Foto 7. De la quarta a la setena generació (segles XIV-XV).

S.

Sentencias y Provisiones.

- Sobre. — Los alous de St Manial. — Contra St Vicens. — 3738.
 Sobre. — La Verda dels alous de St Manial. — Contra Desbuch. — 42.
 Sobre. — La Divizio de Argenton. — ab Romis. — 44.
 Sobre. — Lo Confesuar lo Camp del Croys de May. — 53.
 Sobre. — Un Cens que Janer rebia An Siladent. — 66.
 Sobre. — Lo parat a Joan Pins en pousuio del mas
 Janer per los Credits. — 82.
 Sobre. — Lo adobar lo Cami de Tramollens. — 104.

Foto 12. Pàgina de l'índex referit a les sentències i provisions.

Explicacio del Arbre y Succes de Casa Pins.

Seria de poch profit haver fet planta
 de Arbre y Succesio de la Succesio y Succesio de
 la Casa de Pins de Reynat de Pins en la Parrochia de St
 Julia de Argenton. Diba: de **Bartolomeu**, si nos parava
 ab auz y servitors, que ab Clondat Manifestacion, en la
 punitat ab lo modo y forma, que en di sobre eia pintat.
 Con lo tant sen fara evidencia, prouante dita Succesio de
 pins en grau ab la forma seguent.

no. i. Guillem Pins.

Guillem de Pins de la Parrochia de Argenton. Contra
 Marimon al Mania. Contra del Capital y sacro Nup.
 ials entre ell format en poder de Pere Subleica de Pins a
 is de la Chalanday de Victor de l'any 26. del Reynat de Rey
 Luis de France. Lo Jove = Lo qual segons escriuen los Histori
 Jue Conat lo any 1131. y ajustant a ell lo 26. de son Reg.
 rus quant lo feu dir acte, Ve a ser en nostre Compte lo any
 del Senor 1157.
 Als dits Capital de Guillem de Pins per Contemplacio de di

Foto 13. Primera pàgina de relació d'actes i pergamins.